

door geen enkel Nederlandschen treurspeldichter gekozen. De oorzaak van den strijd der boosheid tegen God wordt door Lucifer's val verklaard, en afgespiegeld in het verhaal van zijn opstand met de afvallige hemelgeesten. Het eerste bedrijf, 't welk de schildering van het hof van Eden bevat, en de paradijsbewoners in het verhaal van Apollion doet optreden, munt hoog uit boven de behandeling eener dergelijke stof door Milton. De lofzang der Engelen aan het slot van het eerste bedrijf steekt de verhevenste harpgezangen uit ouden of nieuwen tijd naar de kroon.

Reeds in 1877 heeft de steller dezer regelen zich op ongeveer gelijke wijze over Vondel's *Lucifer* durven verklaren. En nu komt de heer N. A. Cramer met deze nieuwe uitgaaf van den *Lucifer* een onwaarderebaren dienst bewijzen aan de geschiedenis onzer Letteren. Hij staft zoo helder en grondig mogelijk, dat Vondel nooit het plan heeft gehad in zijn *Lucifer* eene politieke allegorie te leveren. Hij bestrijdt Van Lennep, die in den winter van 1844 eene voordracht over Vondel's *Lucifer* hield, om te bewijzen, dat men hier met eene verbloemde voorstelling van den opstand tegen Philips II te doen had. Hij bestrijdt vooral Jonckbloet, in zijn bekend artikel van den *Overijselschen Almanak* (1849). De zoogenaamde platheden en smakeloosheden van Vondel's *Lucifer* zouden alleen kunnen worden vergoelijkt, meende Jonckbloet, wanneer men aannam, dat Vondel van plan ware geweest, eene staatkundige allegorie over de Nederlandsche revolutie van 1566 en 1572 te schrijven!

Het is den heer N. A. Cramer volkomen gelukt de beweringen van beide voortreffelijke mannen te weerleggen. In

eene allerbelangrijkste voorrede (XL paginaas) wijst hij aan, dat, zoo er hier aan toespelingen moet gedacht worden, Vondel dan het meest aan Wallenstein — niet dien der jongste nasporingen, maar dien van Vondels' dagen — moet hebben gedacht, daar hij zijne tragedie *Lucifer* aan Keizer Ferdinand III opdraagt. Maar ook dit alleen zeer van verre. Vondel was te oud geworden, om de gebeurtenissen in de staatkundige wereld alleen van de actueele zijde te beschouwen, hij lette steeds op het algemeen menschelijke, het eeuwig menschelijke, in al wat voorviel. Worstelingen en opstanden tegen het gezag, de mensch in oproer tegen God, symboliseerden bij hem den eeuwiggen strijd tusschen waarheid en logen. „Van zelf” — zegt de heer Cramer — „werd „zijn geest dan gedreven tot de over- „denking der gebeurtenis, die oorzaak „en prototype was van die verheven „tragedie. Maar den kunstenaar bevre- „digt geen reflexie, tenzij ze hem stof „geve voor een schepping. En zoo ont- „stond de *Lucifer*, het beeld der wereld- „geschiedenis.”

Het dient niet vergeten, dat Beets reeds in 1864 in zijn *Verscheidenheden* (II, 137, vl.) den goeden weg had aangewezen. De heer N. A. Cramer volgde dezen voortreffelijken gids, en breidde zijn betoog uit, door nieuwe argumenten in het vuur te brengen. Het werd hoog tijd, dat eene beschouwing, als die van Jonckbloet, op afdoende wijze werd wederlegd. Wanneer men door zijne doctrinaire vooroordeelen zich diets maakt, dat de *Lucifer* door platheid en smakeloosheid wordt ontsierd, is men ten eenemale onbevoegd zulk een verheven kunstwerk te beoordeelen.

* * *